

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

VÅR REFERANSE
17/10264

DERES REFERANSE
17/2793

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 15 første ledd første
punktum

DATO
23.03.2018

Utkast til høringsnotat - utlevering av opplysninger fra Folkeregisteret

1. Innledning

Stortinget vedtok 24. november 2016 ny lov om folkeregister. Loven trådte i kraft 1. oktober 2017. Det ble samtidig vedtatt en endring i finansforetaksloven § 16-2, slik at finansforetak kan begjære utlevert fra Folkeregisteret opplysning om *ektefelle, barn og foreldre*. Folkeregistermyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, utlevere opplysningen når det er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter finansforetaksloven.

Finans Norge anmodet i brev av 16. juni 2017 Finansdepartementet om å vurdere å innføre en hjemmel for at opplysning om *foreldreansvar* kan utleveres fra Folkeregisteret til finansforetak. Finansdepartementet ba i brev av 17. oktober 2017 Finanstilsynet om å vurdere anmodningen fra Finans Norge om å utvide finansforetaksloven § 16-2 til å omfatte opplysninger om foreldreansvar og eventuelt utarbeide utkast til høringsnotat med forslag til lovendring.

I brev av 2. januar 2018 ba Finansdepartementet om at Finanstilsynet vurderer om finansforetaksloven § 16-2 bør utvides til å omfatte *kontaktopplysninger for dødsbo*. Bakgrunnen for dette var en anmodning fra Oslo byfogdembete, hvor Oslo byfogdembete ba Finansdepartementet om å ta initiativ til endring av folkeregisterloven, som vil gi rett for Folkeregisteret til å utlevere opplysninger om kontaktpersoner i dødsbo mv. til banker.

I punkt 2 nedenfor beskrives gjeldende rett. I punkt 3 gis en nærmere beskrivelse av behovet for og praksis knyttet til finansforetakenes innhenting av opplysninger om foreldreansvar. I punkt 4 gis en nærmere beskrivelse av behovet for og praksis knyttet til finansforetakenes innhenting av opplysninger om kontaktperson for dødsbo. I punkt 5 følger Finanstilsynets vurderinger. Det foreslås at finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd endres slik at den også gir hjemmel for at finansforetak kan innhente opplysninger om foreldreansvar og kontaktperson for dødsbo fra Folkeregisteret uten hinder av taushetsplikt. Forslag til lovendring er inntatt i punkt 6.

2. Gjeldende rett

Opplysninger om foreldreansvar og kontaktopplysninger for dødsbo skal kunne registreres i Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 3-1 første ledd bokstav f og m. Opplysninger om foreldreansvar og kontaktopplysninger for dødsbo er underlagt taushetsplikt, jf. folkeregisterloven § 9-1.

I høringen av forslaget til ny folkeregisterlov anmodet Finans Norge om at opplysning om foreldreansvar ikke ble underlagt taushetsplikt. Finansdepartementet fulgte ikke opp dette. Departementet uttalte i Prop. 164 L (2015–2016) side 40 følgende:

"Departementet legger til grunn at opplysning om foreldreansvar kan være av en slik personlig karakter at det ikke er grunn til å endre på gjeldende rett og omklassifisere det til en ikke-taushetsbelagt opplysning."

Etter folkeregisterloven § 10-2 første ledd kan taushetsbelagte opplysninger utleveres til offentlige myndigheter og virksomheter og til private virksomheter som har hjemmel i lov til å innhente opplysninger fra Folkeregisteret uten hinder av taushetsplikt.

En slik hjemmel for utlevering av taushetsbelagte opplysninger til finansforetak er gitt i finansforetaksloven § 16-2 sjettede ledd. Finansforetaksloven § 16-2 sjettede ledd lyder som følger:

"Et finansforetak kan begjære utlevert fra Folkeregisteret opplysning om ektefelle, barn og foreldre. Folkeregistermyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, utlevere opplysningen når det er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter denne lov."

Bestemmelsen hjemler ikke utlevering av opplysninger om foreldreansvar eller kontaktperson for dødsbo. En slik adgang vil kreve utvidelse av lovhjemmelen i finansforetaksloven § 16-2 sjettede ledd. Spørsmålet om finansforetak skal ha adgang til å få slike opplysninger utlevert fra Folkeregisteret, selv om opplysningene er taushetsbelagte, ble ikke vurdert i forbindelse med vedtakelse av ny folkeregisterlov.

3. Nærmere om utlevering av opplysninger om foreldreansvar

Finansforetak vil ved opprettelse av konto eller tegning av forsikring for mindreårige ha behov for opplysninger om foreldreansvar.

Kundekontroll etter hvitvaskingsloven

Etter hvitvaskingsloven § 6 og § 7 skal finansforetak foreta kundekontroll ved etablering av kundeforhold. Plikten til å foreta kundekontroll gjelder også ved etablering av kundeforhold til mindreårige. Utgangspunktet er at finansforetaket skal bekrefte kundens identitet ved å innhente gyldig legitimasjon.

Legitimasjonskontrollen ved etablering av kundeforhold på vegne av mindreårige er beskrevet i Finanstilsynets rundskriv 24/2016 punkt 2.3. Ved etablering av kundeforhold på vegne av mindreårige barn skal det fremlegges fødselsattest. Barnets verger skal identifiseres med gyldig legitimasjon. Rapporteringspliktige må i alle tilfeller registrere opplysninger om kunden.

I utgangspunktet gjelder ikke plikten til å foreta kundekontroll etter hvitvaskingsloven ved etablering av kundeforhold som gjelder inngåelse av livsforsikringsavtaler, dersom premien er under et nærmere fastsatt nivå i loven eller ved inngåelse av avtaler om skadeforsikring, herunder reiseforsikring.

Dersom forsikringsforetak får mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering, har imidlertid foretaket plikt til å foreta kundekontroll i henhold til hvitvaskingsloven § 6 første ledd nr. 3.

Dersom en mindreårig er begunstiget etter en livsforsikringspolise, plikter finansforetaket å foreta kundekontroll av den mindreårige. Slik identifikasjon kan foretas etter tegning av polisen, forutsatt at bekreftelse av identiteten foretas før utbetalingstidspunktet eller det tidspunkt den begunstigede utøver sine rettigheter etter polisen. I disse tilfellene må det foretas legitimasjonskontroll som omtalt foran i dette punktet.

Etablering av bankkonto for mindreårige

Etter finansavtaleloven § 25 tredje ledd kan en verge inngå avtale om konto i den mindreåriges navn uten den andre verges samtykke. Ved avtaleinngåelsen skal vergen opplyse om det er andre verger for den mindreårige. Finansforetaket er pliktig til å informere den andre vergen om opprettelse av kontoen, dersom det er flere verger, jf. finansavtaleloven § 25 tredje ledd tredje punktum.

Når det åpnes en bankkonto i den mindreåriges navn, må foretaket følgelig få bragt på det rene hvem som er verge for den mindreårige.

Forsikringsforhold

Ved tegning av forsikring på vegne av mindreårig, må forsikringsforetaket vite hvem som skal signere på vegne av barnet, selv om foretaket ikke har plikt til å foreta kundekontroll etter hvitvaskingsloven. Forsikringsforetaket må derfor bringe på det rene hvem som er barnets verge.

Hvem er verge for den mindreårige

Den eller de som er oppført som foreldre i barnets fødselsattest eller den eller de som er oppført som barnets foreldre i Folkeregisteret, kan være andre enn den eller de som er barnets verger. Barnets verge eller verger er den eller de som har foreldreansvaret etter reglene i barneloven og som er myndig, jf. vergemålsloven § 16. Er den mindreårige uten fungerende verge, skal fylkesmannen oppnevne ny eller midlertidig verge. Det er vergen som handler på den mindreåriges vegne i økonomiske forhold, jf. vergemålsloven § 17.

Foreldre som er gift får felles foreldreansvar til barnet, jf. barneloven § 34. Det samme gjelder samboere som var registrert på samme adresse i folkeregisteret da barnet ble født, dersom barnet er født fra og med 1. januar 2006, jf. barneloven § 35 annet ledd. I andre tilfeller har moren foreldreansvar alene, med mindre foreldrene har inngått avtale om felles foreldreansvar eller at faren skal ha foreldreansvar alene, jf. barneloven § 35 tredje ledd. Foreldrene kan dessuten bli enige om endret foreldreansvar, eller en eller begge foreldrene kan ha blitt fradømt foreldreansvaret.

Finansforetaks praksis med å innhente bekreftelse på foreldreansvar

Finans Norge har i brev av 16. juni 2017 til Finansdepartementet beskrevet praksis og utfordringer med å innhente bekreftelse på foreldreansvar. Fra brevet hitsettes:

"Både fødselsattest og eventuell bekreftelse på foreldreansvar må i dag bestilles av personen med foreldreansvar fra Altinn og deretter sendes finansforetak manuelt eller digitalt, forut for kundeetablering. Oversendelse pr e-post er uheldig ettersom enkeltpersoner normalt ikke kan kryptere filene, og finansforetaket vil heller ikke kan oppfordre til ukryptert oversendelse, jf. personopplysningsforskriften § 2-11.

Innhenting av bekreftelse på foreldreansvar og forsendelse av denne gjør at kundeetableringsprosessen tar lang tid, og det utgjør merarbeid både for potensielle kunder av finansforetaket, finansforetaket selv og Skatteetaten.

Hovedutfordringen knyttet til bekreftelsene er likevel at de er svært enkle i format og at de ikke kan leses maskinelt. Det er følgelig nødvendig med en manuell behandling av innsendte/opplastede filer, noe som utgjør en hindring for digitalisering.

Grunnet det enkle formatet er bekreftelsene også enkle å forfalske. Dagens prosedyre for innhenting av bekreftelser utgjør følgelig en sikkerhetsrisiko for både kundene og finansforetakene."

4. Nærmere om utlevering av opplysninger om kontaktinformasjon for dødsbo

Når det gjelder anmodningen fra Finansdepartementet om å vurdere om finansforetaksloven § 16-2 bør utvides til å omfatte kontaktopplysninger for dødsbo, fremgår det av dokumentasjonen Finansdepartementet har oversendt til Finanstilsynet at det har vært en forutgående dialog mellom Finansdepartementet og henholdsvis Oslo Byfogdembete og Finans Norge.

Finans Norge har i e-post av 21. desember 2017 til Finansdepartementet anført at finansforetak har behov for tilgang til kontaktopplysninger om dødsbo. Følgende begrunnelse er gitt:

"Eksempelvis blir det fra livsiden påpekt at det vil bli mye enklere å få gjort opp saker og forestå utbetalinger dersom kontaktopplysningene til dødsboet blir kjent. I forsikringsaker skal en del utbetalinger gå til dødsboet (for eksempel lov om innskuddspensjon § 7-7 og lov om individuell pensjonssparing § 2-8 tredje ledd), mens en del utbetalinger også skal forestås til andre. I sistnevnte tilfeller får selskapene ofte ikke nødvendige svar hvis brev sendes dødsboet. I slike tilfeller kontaktes byfogdembetet for å få kontaktperson i dødsboet. Vi har også fått opplyst at det er nødvendig med slike kontaktdetaljer i forbindelse med innkreving av utestående beløp fra dødsbo."

Oslo byfogdembete har i brev av 4. januar 2018 begrunnet ønsket om at Folkeregisteret kan utlevere opplysninger om kontaktperson for dødsbo uten hinder av taushetsplikt slik:

"Landets tingretter og Oslo byfogdembete har ansvaret for skifte etter dødsfall. Herunder utsteder domstolene skifteattester i privat skiftede dødsbo. De aller fleste dødsbo skiftes privat. I tillegg utstedes uskifteattester der gjenlevende overtar dødsboet i uskifte. Domstolene forestår også offentlige skifter. Oslo byfogdembete er en spesialdomstol med dødsboskifte som et av de sentrale saksfeltene.

I forbindelse med utstedelse av skifteattest registrerer domstolene en attestmottaker for dødsboet, som den store hovedregel en av arvingene. Denne informasjonen skal når den tekniske løsningen er på plass første halvår 2018, sendes folkeregistret og registreres med hjemmel i folkeregisterloven § 3-1 første ledd bokstav f. Denne opplysningen er omfattet av taushetspliktsbestemmelsen i folkeregisterloven § 9-1. Etter § 10-2 kan opplysning om kontaktperson (attestmottaker) i dødsbo ikke utleveres uten hjemmel i lov.

Oslo byfogdembete har ut fra erfaringstall estimert at domstolene i Norge behandler omlag

60 000* innsynsforespørsler årlig knyttet til dødsfallssakene. Domstolene gir da informasjon om navn og adresse på mottakere av attesten, eller gir informasjon om at attest ennå ikke er utstedt. Taushetspliktsbestemmelsen i domstoloven § 63 a er ikke til hinder for dette.

Innsynsforespørslene kommer i all hovedsak fra banker, inkassoforetak, forsikringsselskaper, NAV (pensjonsutbetaling) og fra kommuner (særlig knyttet til oppgjør for opphold på sykehjem). Det kan også komme forespørsler fra andre kreditorer. Finansforetaksloven § 16-2 sjetten ledd gir ikke hjemmel for utlevering av opplysninger om kontaktperson for dødsbo.

*Skjønnsmessig anslag som bygger på at Oslo byfogdembete i første kvartal 2017 mottok innsynsbegjæringer i form av 993 brev, 520 e-poster og 50 telefonhenvendelser, samlet om lag 1 500 henvendelser per kvartal. Det gir om lag 1,5 forespørsler per dødsfall. 40 000 årlige dødsfall på landsbasis gir da 60 000 henvendelser i året på landsbasis.

En rett for folkeregistret til å utlevere opplysninger om kontaktperson i dødsbo til banker mv. vil redusere antallet innsynsforespørsler betydelig, ved at disse kan få direkte tilgang til opplysningen i folkeregisteret. En slik tilgang vil også redusere arbeidet for de nevnte foretakene, som i dag må ringe, skrive brev eller sende e-post. Innsynsrekvisiter som ikke har innsynsrett til kontaktinformasjonen i folkeregisteret, vil fortsette å rette forespørselen til domstolene."

5. Finanstilsynets vurderinger

5.1 Utlevering av opplysninger om foreldreansvar

Finansforetakene kan i dag begjære utlevert fra Folkeregisteret opplysninger om barn og om foreldre, men ikke opplysninger om foreldreansvar. Den som er oppført som foreldre til et barn har ikke nødvendigvis også foreldreansvaret til barnet. Det vil derfor ikke være tilstrekkelig for finansforetak å få utlevert opplysninger om barn og foreldre fra Folkeregisteret. Som beskrevet i punkt 3, vil finansforetakene ha behov for opplysninger om foreldreansvar i ulike sammenhenger.

For å få bekreftet hvem som har foreldreansvar til en mindreårig, må finansforetakene i dag be vedkommende som ønsker å opprette et kundeforhold på vegne av en mindreårig, om å bestille fra Folkeregisteret bekreftelse på foreldreansvar som er registrert på et barn. Slik bestilling kan gjøres via Altinn fra den som har nødvendig fullmakt eller som er registrert med del i foreldreansvaret for barnet. Vedkommende som henter inn bekreftelse må deretter overlevere eller sende denne til finansforetaket.

En hjemmel for finansforetakene til å begjære utlevert opplysninger om foreldreansvaret direkte fra Folkeregisteret, vil lette etableringen av kundeforholdet, herunder hvitvaskingskontrollen, og vil være ressursbesparende for finansforetaket og kunden. Videre vil det sikre notoritet over den bekreftelsen som finansforetakene mottar når denne mottas direkte fra Folkeregisteret. Håndteringen av bekreftelsen vil dessuten bli tryggere ved at finansforetaket får opplysningen om foreldreansvar direkte fra Folkeregisteret, istedenfor at denne sendes i post eller per e-post til finansforetaket fra den som har foreldreansvaret.

Finanstilsynet kan ikke se at det er særlige betenkeligheter ved at finansforetakene kan begjære utlevert opplysningene om foreldreansvar fra Folkeregisteret ved at finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd endres til også å omfatte opplysninger om foreldreansvar. Vilkåret for at Folkeregisteret kan utlevere opplysninger etter finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd uten hinder av taushetsplikt, er at utleveringen er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter finansforetaksloven. Finansforetak, herunder ansatte hos finansforetak, kan følgelig ikke begjære opplysningen utlevert fra Folkeregisteret uten at det er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter finansforetaksloven, hvitvaskingsloven eller annen lovgivning. Hensynet til personvernet til den mindreårige eller andre som har del i foreldreansvaret til barnet, taler heller ikke etter Finanstilsynets vurdering mot at finansforetakene selv kan begjære disse opplysningene utlevert fra Folkeregisteret. Finansforetakene vil uansett kunne kreve at den som oppretter et kundeforhold på vegne av barnet innhenter og fremlegger en bekreftelse som viser hvem som har foreldreansvar til barnet.

Viser det seg at den som ønsker å opprette et kundeforhold i finansforetaket på vegne av en mindreårig ikke har del i foreldreansvaret, vil imidlertid finansforetaket kunne få opplysninger om foreldreansvaret til den mindreårige som de ellers ikke hadde fått tilgang til. Finanstilsynet anser ikke at dette er et avgjørende argument mot at også opplysninger om foreldreansvar skal inngå i de opplysningene finansforetak skal kunne begjære utlevert fra Folkeregisteret med hjemmel i finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd. Finanstilsynet viser til at finansforetakene vil ha taushetsplikt om opplysningene de innhenter, jf. finansforetaksloven § 16-2 første ledd.

Finanstilsynet foreslår at finansforetak skal kunne begjære utlevert opplysninger om foreldreansvar fra Folkeregisteret uten hinder av taushetsplikt. En slik adgang vil kreve en endring i finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd, ved at bestemmelsen også omfatter opplysninger om foreldreansvar.

5.2 Utlevering av kontaktopplysninger for dødsbo

Finansforetak kan ha behov for å få tilgang til opplysning om hvem som er kontaktperson for dødsbo, jf. punkt 4 foran. Finansforetak må i dag henvende seg til tingrettene eller Oslo byfogdembete for å få tilsendt opplysninger om kontaktpersonen for dødsbo. Taushetsplikten etter domstolsloven § 63 a er ikke til hinder for at domstolene utleverer denne opplysningen til finansforetaket. Selv om kontaktopplysninger for dødsbo vil bli registrert i Folkeregisteret i henhold til folkeregisterloven § 3-1 første ledd bokstav f, vil finansforetak etter gjeldende rett ikke kunne begjære utlevert denne opplysningen fra Folkeregisteret siden opplysningen er underlagt taushetsplikt.

En hjemmel for finansforetakene til å begjære utlevert opplysninger om kontaktperson for dødsbo direkte fra Folkeregisteret, vil være ressursbesparende både for domstolene og for finansforetak. Finansforetakene trenger ikke først å henvende seg til domstolene, som deretter må bruke tid og ressurser på å besvare forespørselene. Siden dette er opplysninger som domstolene kan gi til finansforetak uten hinder av taushetsplikt, taler heller ikke personvern hensyn mot at finansforetakene skal kunne begjære denne opplysningen utlevert fra Folkeregisteret.

Finanstilsynet foreslår at finansforetak skal kunne få utlevert opplysninger om kontaktpersoner for dødsbo fra Folkeregisteret uten hinder av taushetsplikt. En slik adgang vil kreve en endring i finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd, ved at bestemmelsen også omfatter opplysninger om kontaktperson for dødsbo.

Oslo byfogdembete har i sitt brev av 4. januar 2018 vist til at forespørsler til domstolene for å få utlevert opplysninger om kontaktperson for dødsbo blant annet kommer fra inkassoforetak. Etter Finanstilsynets vurdering, gjør de samme hensyn seg gjeldende for at det fastsettes en hjemmel for inkassoforetak til å begjære utlevert opplysninger om kontaktpersoner for dødsbo fra Folkeregisteret. En slik hjemmel må imidlertid gis i inkassoloven, som forvaltes av Justis- og beredskapsdepartementet. Finanstilsynet anmodet i brev av 7. september 2017 Justis- og beredskapsdepartementet om at det foretas en revisjon av inkassolovgivningen. Etter Finanstilsynets syn bør det senest i forbindelse med en eventuell revisjon av inkassolovgivningen vurderes å innføre en hjemmel for at inkassoforetak kan begjære utlevert opplysninger om kontaktpersoner for dødsbo fra Folkeregisteret.

5.3 Oppsummering

Etter finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd kan folkeregistermyndigheten, uten hinder av taushetsplikt, utlevere opplysningene som er angitt i bestemmelsen når det er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter finansforetaksloven. Som det fremgår av punkt 3 og 4 foran, er det bestemmelser i ulike lover som gjør det nødvendig for finansforetak å bringe på det rene hvem som har foreldreansvaret til et barn eller hvem som er kontaktperson for et dødsbo. Som eksempler er nevnt hvitvaskingsloven, finansavtaleloven og forsikrings- og pensjonslovgivningen. Finanstilsynet forslår derfor en presisering i finansforetaksloven § 16-2 sjette ledd, slik at den aktuelle opplysningen kan utleveres når dette er nødvendig for utførelsen av finansforetakets plikter eller oppgaver hjemlet i lov. Finanstilsynet har ikke sett grunner til å unnta særlige typer av finansforetak fra slik adgang til å begjære utlevert opplysninger, da også andre typer finansforetak enn banker og forsikringsforetak vil kunne ha et reelt behov for slik informasjon. Dette kan for eksempel være betalingsforetak som har behov for å verifisere en mindreårig kunde eller finne rett mottaker for et dødsbo.

6. Forslag til lovendring

I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endring:

§ 16-2 sjette ledd skal lyde som følger:

(6) Et finansforetak kan begjære utlevert fra Folkeregisteret opplysning om ektefelle, barn, foreldre, *foreldreansvar og kontaktopplysninger om dødsbo*. Folkeregistermyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, utlevere opplysningen når det er nødvendig for utførelsen av finansforetakets *plikter eller oppgaver hjemlet i lov*.

For Finanstilsynet

Ann Viljugrein
direktør bank- og forsikringstilsyn

Ole-Jørgen Karlsen
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.